

TERMÉSZET-GYÓGYÁSZ.

Az észszerű élet- és gyógymód közlönye.

Népszerű utasítások az emberi testnek valódi és természetes ápolásáról, egészséges és beteg állapotában.

Isten segélyével az emberiség javára.

Virad — haladjunk! (Gr. Széchenyi I.)

1874. 7. szám.	Megjelenik havonként kétszer, 1- és 15-én, negyedréte alakban; ára egész évre 4 fr. Többek közreműködésével szerkesztő: Ungerleider Jónás, hasonszenvi orvos.	Nyiregyházán, okt. 1.
-------------------	---	--------------------------

Tartalom: Ajánlat (votivum). — A természet csodás művei! — A gyógyszerek ártalmai. — Tanulmányok az egészség és betegség köréből. — Kóreset.

Ajánlat (votivum).

Az emberek csak igen lassan tanulják azt megismerni, hogy jólétük mennyiben és mily fokban tetelezhetik föl önmaguktól; nagy álmétkodással bámulják, ha azt mondják, hogy $\frac{1}{10}$ -edrésze a szenvedéseknek, melyek az emberinemet megtámadják, egyedül az emberek saját vétkei által idéztetnek elő; hajlandók azon tiszteletreméltó érzéseket összerombolni, az elkerülhetleneket örömmel szenvedni tompított elszántsággal, sőt az elkerülhetlen bajokkal szemben is. Ezen elszántság nem egyéb, mint a restségnek és érdektelenségnek kifolyása, ez különbözteti meg a műveletlen embert a művelttől.

Hogy én ezeket mind miért mondom? mivel meg vagyok győződve, hogy semmi egészségi javaslatokról szóló törvények nem hatnak keresztül mindaddig, míg a nép tökéletesen meg nem fogja érteni minden az egészséghez tartozó kérdések kifejlődését! Ezért sokkal szükségesebb az egészségtani oktatás, mint az illető törvények. Ha már egyszer a nép megismerte azt, hogy mily irányok vezetnek a boldogsághoz, akkor a törvényhozásnak feladata azonnal ily jótékony ismeretek felől gondoskodni; de megfordítva a törvények csak papirfoszlányok maradnak, ha meg nem értetnék és jelentőségek nem méltányoltatik.

Derby lord beszédje Londonban.
egy kórház megnyitása alkalmával.

A természet csodás művei!

Jelige: A természetnek tapasztalatszerű kutatásában rejlik a mi nagy-szerű és tündöklő haladásunk.
Andrew Jackson Davis.
(Der Arzt.)

A természet valóban művészi tehetséggel bír, mindenütt csodákat mivelhet, mindent meggyógyít, csak ott nem, a hol célját nem akarják felismerni, és főképen ott, ahol az önkényes hatalmú esztelen gyógyász erőszakos megtámadással nyomja el a természet jótékony gyógyerejét; ellenben minden gyógykísérlet oda legyen irányozva, hogy a természetet

ahol szükséges, működésében vigyázva segítse elő, és az útjába gördülő akadályokat mozdítsa el.

Valóban könnyebb a szerek alakjait és a leirt alkalmazási módokat megtanulni, mint a természet gyógyerejének néha igenis hangos szavait (heveny bajokban) és kifejezéseit megérteni, valamint ott is megérteni, ahol csak lassu hangon (idült kórokban) nyilatkozik, és végre könnyebb bizonyos auctoritások kopasz oszlopaire kapaszkodni, mint a hú természet szemlélődése által a tömkelegben Ariadne fonalát és tarka változásait meglegelni. Hogy pedig ezen fonal ez ideig meg nem találtatott, mutatják a kórágnyak meletti tapasztalatok, mint tantárgyak. Senki sem észlelheti a betegségek természetes lefolyását, mivel a beteg a sokféle képen összetett gyógyszerek befolyásának van alávetve, mi miatt nehéz meghatározni, vajjon a gyógyszerek behatásának tulajdoníthatók-e a kórjelek, vagy a betegség lefolyásában mutatkozott kórtünetek azok? Kérdés: lehet-e valamely gyuladással lefolyását észlelni tisztán lobellenes szerek nélkül? vagy lehet-e valamely láz lefolyását látni szerelés nélkül? Kérdezzük csak a fiatal orvost, mit tud a krízisekről? gyakran figyelni lehet, miszerint a kritikus tünetek félreismertetnek, és mint jótékony hatásuak, ugyszólván a betegre nézve mentőképen támadtak, és ezen jótékony mozgalmak, mint forradalmárok erős szerekkel és vérbocsátásokkal elhallgattatnak, mintha ily mozgalmak kórtüneteknek tekinthetők volnának, és a beteg sürgetéseire, mint kényelmetlen szenvedés lerontatván, és így ez gyógyulásnak tekinthető volna? A természet pontos felismerése egyedül az irányadó, mely szerint választhatja és alkalmazza az orvos gyógytervét a szükséghez képest; ha az orvosok érzékeikkel megfigyelnek gondosan az élettüneteményeket, és főképen kóros állapotban résen lennének és figyelnék a természet kifejezéseit, valóban nem fordulnának elő gyakran oly esetek, ahol az orvos egy betegségben különböző véleményyt ad.

A mi organismusunk nem szenved oly anyagot, melyet fel nem dolgozhat, legyenek bár azok idegen anyagok, vagy már a felhasználtakból maradt salakok; a testben lakó életműség nem nyugszik addig, míg elegendő erővel bír az idegen tárgyakat eltávolítani; ha valamely méreg jut a bélhuzamba, azonnal feltámad az életerő és megkísérli azt kiküszöbölni, még pedig legrövidebb uton, a mint gyakran

látjuk hányás által, ha pedig ezt rövid úton képtelen eszközölni, akkor a küzdelem nehezebb, és lázas állapot áll elő, mi által a rendetlenségnek okvetlen ki kell egyenlítődnie és ha ez nem történik, az élet veszélyben forog, sőt a végenyészet is bekövetkezhetik. Ha külsérelem történik, akkor annak helyén lob áll elő, és ha a sérelem jelentékeny, láz is következik be, vér tódul hozzá, s a kiegyenlítést eszközölni; de az idegen anyagok és mérgek sokkal nehezebben távolíthatóknak el mint a testben magában lerakódott salakok, ezek részletenként lerakódhatnak mint hiányos anyagcseréből származottak, innen látható, mily czéltalan és sokszor veszélyes is betegeknek mérges anyagokat nyújtani, holott az egészséges test is nehezen szabadulhat tőlük.

Ha a természet törvényeivel megismerkedtünk, el lehet sokszor a veszélyeket háritani erős akaratunk mellett, elkerülvén minden ártalmas szokásainkat egészségünk javára. Arra kell törekedni, hogy testünket ismerjük meg, hogy adandó alkalommal foghassuk e változásokat és segíthessünk magunkon; senki se higgye azt, hogy nehezen kivihető, az akadályokat könnyen el lehet háritani, ha jókor felismertük; minden ember maga magának e tekintetben legjobb orvosa lehet, csak akarnia kell; ezt oly értelemben kell venni, a mennyiben felfogása engedi, de először jöjjön le a hályog szeméről.

A ki Hyppocrates alapelveit tanulmányozza, és ha lelkiismeretét és nézetét el nem adta, hanem szabad és független ember, és aki lelkét felszabadítja minden szenvedélytől, az oly egyén a természetszerű gyógy mód alkalmazásait örömmel felkarolja; mert ezen elvek nem csak az emberiségnek hanem az orvosi tudománynak is áldásképen szolgálnak, mivel ezen gyógy móddal egyedül lehet a bajokat gyökeresen gyógyítani.

Csak igen kevés még azoknak száma, kik a megrögzött előítéletek és álfogalmak kötelekeiből kibontakozni, s maguknak az eszmék országában szabad és független állást kivívni képesek. Az elfogulatlan ítéletre csak kevés embernek van hajlama és tehetsége. A legnagyobb rész megelégszik azon kényelmes lelkiállapottal, elfogadni és igaznak tartani azt, mit vele együtt oly sokan hisznek, s előtte már oly sokan hittek, s makacsan, de egész önelégültséggel ellenszegül minden igyekezetnek, mely a megcsontosodott előítéletek megtisztálására s kiirtására törekszik; az ily emberek határozottan bezárják füleiket, s behunyják szemeiket mindazok előtt, kik hitőket s meggyőződésőket megingatni merészlik. Ezekre nem hat többé a legtagadhatatlanabb tény, a legszembezőkőbb eredmény sem, mert hitők és véleményők birtokában oly boldogoknak érzik magokat, miszerint nem tartják méltónak kipuhatolni: vajjon az, mit hallottak, bir-e valóban az igazság jellegével, vagy ha történetesen valamely eredménynek szemmel látott tanui voltak, teljes megnyugvással másutt keresik az okot, mint amit a tény maga tanusít.

A gyógyszerek ártalmai.

Jelige: Am-tapossátok lábbal a természetet: ő mégis mesteretek marad.

Dr. Nagel Richard.

Minden tapasztalt, lelkiismeretes orvos, minden egyén, ki az emberi szenvedések okait, tünetényeit, valamint azok előhaladását és kiterjedését megfigyelte, tudja lelkének titkos, felfedezetlen rejtekében, hogy a physikai szervezet némely kiváló körülményekben orvosi készítmények alkalmazása által, szembetűnőleg káros korlátok közzé szorítottatik. Kívánatos lenne, miszerint a világot oda lehessen vezetni, hogy megismerje mindazon igazságokat, melyek jelenleg még rejtve vannak, vagy orvosilag elismerve, elfogadva nincsenek! Sok orvos ellenkező nézetet van, sőt csodálkozásukat fejezik ki a felett, hogy művelt, tudományosan nevelt ember annyira tévedhet, miként a felfedezett és jól kipróbált szerek hasznos voltában és gyógyító erejében nem hisz, sértve érzik magokat olyan állítások által, melyeknek igazságát a világ előtt örömmel elismernek és vallanak, ha az azokat körülvevő viszonyok és körülmények nekik hasznosak volnának. Az olvasónak azért nem szabad megütközni ama bátorságon, vakmerőségen, melylyel ezen leleplezések megtámadtatnak, és látszólag tekintélyes orvosi practicusok által rosztaltatnak; hiszen az emberi lélek szerkezete kedvező arra, hogy legmélyebb és legszentebb érzelmeiket elrejtse, és saját tényleges érdekeivel soha sem jöhet ellenmondásba. De vannak szabad, független nemes irányú szellemek, kik ezen igazságokat az emberiségért készséggel elismerik; ezzel ellentétben vannak lebilincselte ferde irányú lelkek, kik befolyásukat épen az igazság ellenében fogják érvényesíteni. Hogy a gyógyszerek az emberi szervezetre nézve károsak, be van bizonyítva az által, hogy az orvos, mihelyt a neki kijelölt utat tisztán látja és magát neveltetése ellenére az üzletre alkalmasnak nem érzi, a betegségek alleopathicus kezelését abban hagyja és kijelenti soká visszatartott meggyőződését a felett, hogy ez teljesen csalódáson alapul. Ezen osztály emberei olyanok, kik a gyógyszerek alkalmazását teljesen mellőzni tudják; de azok, kiknek mint orvosoknak élniök kell, kik tehát az üzlet által lekötve vannak és gyógyszereket alkalmazni ohajtanak, melyekkel a szervezetet meg nem sérthetik: valószínűleg a hasonszenvi avagy vizgyógy módhoz vagy épen más létező rendszerhez hajlanak, melyek a gyakorlat által már javítva lettek. Ezen egymástól elütő módszerek, melyekkel a betegségeket gyógyítják, mintegy emlékoszlopai annak, hogy függetlenül ítélő szellemek tapasztalat alapján szabadon elismerték és bizonyították az orvosi tudomány birodalmában tényleg létező, és oly nagy kiterjedésű hibákat.

A betegség egy baj; a baj előidéz és kifejleszt egy másik bajt; és a végleges felhalmozódást és sokszor összeköttetést e bajoknak, melyek így fejlődnek, hatalmas erő lesz, mely delejes befolyást gya-

korol a hatáskörébe jutott lélekre. Ha a tanuló magát egyszer valamely kórtani elv befolyásának aláveti, vagy átadja magát ezen elv tényleges vagy delejes hatalmának, engedi magát azon csalékony álomba ringatni, mely a léleknek soha sem engedi meg, hogy csak álmodjék is azon tévelyegről és hibákról, melyekkel ezen elv bővelkedik. A betegség hibáiból keletkeztek a gyógykezelés hibái. Ez utóbbiak oly magasra nőttek, oly erős lábbon állanak, oly tekintélyesen vannak védve és egyáltalában dicsőítve, oly komolyan taníttatnak az ezen gondolatokért felnevelt és ünnevelt tanárok által a művelt akadémián, hogy az alárendelt tanuló és a szenvedő kóralany ki nem kerülheti azt, hogy bizalmasak ne legyenek egymással, és ezen hatalmas bódító befolyás alatt el ne aludjanak. Minden orvosi műterem úgy tűnik fel, mint egy hatalmas hólyaghuzó tapasz a társadalom testén; mert ez a fogékony és mulandó folyadékokat és állományokat (vagy személyeket) huzza felszínre és tisztítja, illetőleg küldi el az életből. Az orvos és gyógyszerész egyetértenek, és anélkül hogy akarnák, ölik meg legtöbbször az emberi szerveket különböző nemű tudományosan szabadalmazott készítményekkel; de nem a gyakorló orvos, sem a gyógyszerész, sem a vevő nem figyelik meg ezen szokásos eljárást valódi fényében.

Ha valakinek csúza, csuzos láza vagy köszvénye van, ha a régi módszernek veti magát alá, hogy a betegséget leküzdje, úgy oly kezelésnek teszi ki magát, mely vérbocsátásból, hashajtók, sós és dárdayos gyógyszerekből, calomel és opiumból áll, szerencsére szervezete elegendő benső erővel rendelkezik arra, hogy a gyógyszerek hatását leküzdje, de egy gyenge passivus állapotba szoríttatik; és úgy találja, hogy a tisztítók, további használása emésztésére, sőt ugyszólván létezésére elkerülhetlenek. Ennek következtében kényszerülve van az orvos rendeletét írni az ellen, mit ő heveny dugulásnak (szorulásnak) nevez. A beteg most már látogatja a gyógyszerészt; megszerzi a gyógyszert és használja; de vajjon segít-e rajta? oh nem! Ellenkezőleg tartós (chronicus) székrekedés áldozata lesz, és azért még folytonos vevője a hashajtó szerekeknek. Talán ő maga is beleszokik az orvosi karral együtt azon véleménybe, hogy a betegség olyan valami izé, a mit hashajtókkal ki lehet kergetni.

Ha a gyógyszerek alkalmasak betegségek meggyógyítására: miért oly tulnyomók a senyves (chronicus) betegségek? ha a gyógyszerek jók és jóltevők; miért lázad fel alkalmaztatások ellen a természet? bizonyos az, hogy gyógyszer még soha sem gyógyított meg a testben rendetlenségeket! Ez az olvasót felizgatja és érzékeit ellenmondásra fogja ingerelni, mindamellett nem kevésbé igaz ez; a tények tapasztalata ellenmondást nem tűr. A harc soha sem keletkezik a bevett gyógyszer és betegség közt, hanem mindég csak a természet és a gyógyszer között; a szellemi erő, az élő szervezet, mely a gyógyszer gyilkos kísérletei alatt és egyesített za-

varokban szenved, melyek együtt képezik magát a betegséget. A természet erős, de az orvos és gyógyszerész szövetkezett, habár jóhiszemű fáradozásai és azon rendetlenség által, melylyel harczolni kényszerítették, gyakran jut odáig, hogy magát megadja. A természet soha sem adja meg magát az empiria gyógykezelés felsőbbségének, hanem küzd egész a feloszlás pillanatáig; de mennyire sajnós az, hogy környezete olyan, miszerint föltétlenül szükséges neki folytonos harczban élni az orvosi tudatlansággal, önkényvel és tévelygésekkel!

Minden zavar, mely az általi háztartásban történik, mely valaha legyőzött vagy gyógyított, a természet rovására irandó, mert ritkán szabad ennek benső részeiben valamely átváltozást előidézni anélkül, hogy nagyon meg ne terheltessék, vagy, hogy a tudományos orvosi készülék régi iskolaelveivel meg ne gyilkoltassék. Az alleopathicus gyógyszer tan tele van hibákkal. Az orvosi tudomány ezen módszere több betegséget szült, mint bár mely szokás vagy légköri befolyás, vagy akár mely külső ok, melyekkel a szervezetnek küzdenie kell. A természetnek sokkal többet kell legyőzni, ha alleopathice kezeltek, mintha más methodussal jön érintkezésbe.

Andrew Jackson Davis.
(Der Arzt)

Tanulmányok az egészség és betegség köréből.

Kubiczek Ferencz

vizgyógyásztól Bécsben.

Jelige. Aki életének legnagyobb részében kötelességét hiven teljesíté, az minden időre élt!

Schiller.

Azt mondják: „Az egészség legdrágább kincs a földön“ és mi mégis csak akkor becstüljük, hogy ha már elvesztettük. Mielőtt meg nem lepetünk betegség által, egészségünkkel többnyire könnyelműen és vakmerően gazdálkodunk.

Az isteni természet törvényei szerint úgy kellene élnünk, hogy a nekünk kijelölt éveket egészséggel, nem pedig senyves és kóros állapotban töltsük, hogy magas kort érhessünk, és csak aztán könnyen elallassunk örökre, abból többé fel ne ébredjünk, ez parancsa, és akarata a nagy természetnek; de közölünk ki éri el az ilyen kort, és mily betegen és senyves állapotban élnek közölünk legtöbben, néha a bölcsőtől fogva a sirig! minden természetbuvár, tudós és bölcs afölött megegyezik, hogy elődeink 100—300 év előtt még meglehetősen magas kort értek el, és hogy a halandóság és betegségek a mostani nemzedéknél évről évre mindég szaporodnak; ez minden nyugalmas figyelő előtt könnyen megfogható. Századok előtt nem ismertek annyi sok kikerestett izgatót, mint a minöket most naponként részint tudatlanságból, részint szenvedélyképen, részint pedig szokásból testünkbe bekebelezünk. Élet és vegytanilag meg van állapítva, hogy az egész világnak művelt népei ingerlő és természetellenes

módon élnek, minnek következménye, hogy egészségünket rongáljuk: azaz betegségek, és szaporítása a halálozásoknak; egy általunk szerkesztett népszerű egészségtanban megállapítottuk az ingerlő életmódot, a szerint az ésszerűt is alaposan érintettük; itten mindkét életmódot akarjuk röviden megvitatni. Kant a híres gondolkodó azt mondja: „mit az ember eszik attól függ létele“ valóban, ez mélyen ható mondat! ha ezen mondatra már ifju korunkban tanítottak volna bennünket, akkor mi egészségünkkel ovatosabban bánánk. A mindennapi tapasztalás bebizonyítja, ha magunk körül tekintünk és az életet megfigyeljük. Hány ember betegszik meg mértéktelenségből, tudatlanságból, szenvedélyből és elvágányból!? Mi állíthatjuk, hogy a mai művelt embereknek $\frac{5}{6}$ -odrésze helytelenül és természetellenes módon él, és csak egy hatodrésze él ésszerűleg, vigyázva és átgondolva. Kérdezzük csak az öregeket, a kik 70—80 évet elértek, és bizonyosan azt a választ kapjuk: „Én mindig mértékletesen és elővigyázattal éltem.“

(Folyt. köv.)

Kóreset saját naplóból.

Több oldalról nyilvánult ohajtásnak teszek eleget, midőn az általam eddig észlelt különféle kóreseteket és azok mikénti gyógykezelését koronként ide ígatom. Hiszem, hogy a figyelmes olvasó rendkívüli, legalább eddig itt nálunk szokatlan tényeket fog itt találni; de ez már rendesen emberi gyarlóságunkban rejlik, hogy azt, ami legközelebb áll hozzánk, mellőzni szoktuk, és a távolban, saját felfogásunkat meghaladó tényezőkben keressük az életmentő sajkát, mely bennünket a veszedelemből kimentsen.

De lássuk magát a tényt. 1871 november havában Friedman E. helybeli lakoshoz hívtam négyéves beteg fia megtekintése végett, ahol is a gyermek anyján kívül, egy ismerős halkereskedőt találtam, aki eképen fogadott: „Én már tegnap unszoltam a beteg szülőit, hogy hívassák el orvos urat; de miután a patikai gyógykezelés minden nemét megkísérlék, míg végre a beteg már semmiféle gyógyszer sem volt képes bevenni s a vallási szertartás szerint megjelent egyén a beteg fekhelyét más, keményebbel cserélte fel, mivel — a nép közt elterjedt babonás hit szerint — így könnyebben és kevesebb küzdelemmel hal meg a beteg, minek hasztalan fásztani az orvost; a jóslat azonban még ma sem következtetett be, ennél fogva magam küldtem orvos urért, és most kérem: vajjon nem lehetne-e még a betegten segíteni?!“

A divánon, hova a gyermeket az ágyból helyezték, egy kiaszott csupán csont és bőrből álló alakot pillantottam meg, több nap óta eszmélet nélkül, nyak hátraszegve, feje mélyen a párnába furódva fe-

küdt, a légzés és érítés alig észrevehető, a szív-
rést, tapintásra ugyan nem, de midőn a fülemet
ezen a szívűjára fektettem, igen gyöngén hallottam
a külbőr száraz pergamentszerű, hőmérséké igen
kély, végtagjai jéghidegek, semmi ruganyosság
silány izmokban nem lehetett látni; azonban gor
figyelésemre haldoklási jelenségeket még sem tap
taltam, tehát az élet szikrái még ki nem alud
egészen; ily kétségbeejtő állapotban nekem sem
reményem, de azért elhatároztam magamat a szer
csepróbára, s az anyához fordultam ezen szavakl
„asszonyom! egyedül a száanalom késztet enger
vizgyógymód-kísérletre életveszélyes gyermekénél
a siker felől biztatni nem merem, mert előre i
vagyok meggyőződve a természet gyógyereje mik
létéről;“ az anya beleegyezett és mondá, hogy elő
orvosa mindent megtett már, de pár nap óta
sem lehet a gyermeknek beadni sem gyógyysz
sem levest vagy más egyebet.

Ezután rögtön készítettem 18 fokú félfürdőt
melyben a gyermeket egész testében frottirozottattam
eközben koronként friss vizet töltöttem a fürdő
zébe, és azzal néhányszor le is öntöttem az el
gyermeket, e fürdés tartott 5 perczig, azután s
raz lepedőbe és paplanba takartattam, a hol is
gyedóráig pihent, mire a bőr bámulatokra csak
pirt kapott, ami nekem némi reményt nyújtott, az
ban az eszmélet még nem jött vissza; elhatároztam
folytatni a procedurát, míg valódi sikerét látand
gyógykezelésemnek. A negyedórai pihenés után
bepakoláshoz fogtam, friss vízbe mártott és jól ki
csart lepedőcskébe, begöngyölvén flanáll-féle papl
ba; egész teste, még a feje is be volt pakolva,
mivel a lábai hidegek voltak, jó meleg vízzel tölt
edényeket tétettem oda, hogy ennek melegét magt
ba szívják a végtagok; midőn az egész test minte
félóra múlva felmelegedett, ismét fürösztöttem
első mód szerint; így cselekedtem, míg észrevette
hogy a légzés és érítés emelkedik, így működött
első napon, éjjelre pedig az egész törzsökre jól l
facsart vizes pólyát kötöttem (Rumpfumschlag à
Steinbacher) így feküdt a gyermek egész éjen
másnap amint a félfürdőt alkalmaztam, örömmünk
sirással köszöntött be lélekébersége, midőn már
ritualis örre sem volt többé szükség; mintha u
nan született volna a világra, gyakran sirdogált
már kevés vizet is nyelhetett le. Lapunk szűk kö
nem engedi hosszasan értekezni; a természet ke
dett végre szépen működni, és én nem hiába fá
doztam, mert bár igen lassan lábadozott, mégis f
épült gondos ápolás mellett, és most is él; so
tudtommal azóta betegség nem támadta meg; saji
ságos volt látni, mikor a lábadozó gyermekn
megjött az étvágya: az a csontváz éjjel napl
tömrdek ételt birt elfogyasztani, és mivel vé
volt szüksége, adattam neki sok must, tejet, toj
növényelegekkel együtt.

U—1